

MARIAN Z. STEPULAK

Znaczenie małych grup religijnych w życiu wspólnot parafialnych

Problematyka małych grup religijnych w kontekście życia parafialnego cieszy się dzisiaj wielkim zainteresowaniem w Kościele katolickim. Zauważa się także u wielu wiernych potrzebę bliższego uczestniczenia w życiu religijnym poprzez przynależność do małych grup religijnych.

Warto przypomnieć, iż w szczególny sposób zagadnieniem małych grup zajmuje się psychologia społeczna. Istnieje nawet odrębny dział psychologii społecznej, który można by nazwać nauką o małych grupach¹. W literaturze psychologicznej nie spotkamy jednak wiele publikacji na temat małych grup.

W niniejszej prezentacji zostanie podjęte zagadnienie odnoszące się do znaczenia małych grup religijnych w życiu wspólnot parafialnych. W pierwszej części zostanie przedstawiona analiza teoretyczna małych grup religijnych w aspekcie definicji, założeń, znaczenia grup w Kościele. Ważnym elementem będzie omówienie rodzajów i specyfiki małych grup religijnych. Wreszcie, analizie poddane zostaną terminy „sektą” i „kult”, a także przedstawiona zostanie typologia sekt. Druga część pracy ma charakter empiryczny. Zostanie tutaj pokazana strategia badań, a także prezentacja i psychologiczna interpretacja uzyskanych wyników badań. Całość zamyka podsumowanie i pastoralno-psychologiczne wnioski.

¹ Grupa badaczy wywodzących się ze szkoły Kurta Lewina preferuje inną nazwę, a mianowicie „dynamika grupowa”. Wydaje się jednak, że termin ten wskazuje na określone podejście teoretyczne do przedmiotu badania. Bardziej adekwatny ze względu na swoją neutralność wydaje się być termin „nauka o małych grupach”.

I. Małe grupy – analiza teoretyczna

1. Definicja grupy

Pojęcie grupa rozumiane bardzo szeroko oznacza zbiór jednostek pozostających ze sobą w pewnych stosunkach. Jednakże takie określenie grupy wydaje się być zbyt szerokie i wobec tego niektórzy badacze, zgodnie z inspiracją K. Lewina, starają się wykazać, że nie chodzi tutaj o jakikolwiek stosunek między jednostkami składającymi się na grupę, ale o taki stosunek, który powoduje, że jednostki te są od siebie wzajemnie zależne. Jednakże i ta definicja grupy wydaje się być nazbyt szeroka. W tym kontekście niektórzy badacze uważają, iż ważne są tutaj jakościowe wymiary stosunku między ludźmi, które prowadzą do wzajemnej zależności, albo wyjaśniają na czym ta zależność polega. Charakterystycznym stosunkiem między ludźmi jest zatem wzajemna interakcja, zwana niekiedy komunikowaniem się. Można więc powiedzieć, że grupa to pewna liczba osób, które komunikują się ze sobą wzajemnie w jakimś okresie czasu, przy czym jest ich wystarczająco niewielu: tyle, żeby każda osoba mogła się komunikować z innymi nie za pośrednictwem drugiego człowieka, ale bezpośrednio.

Niektórzy socjologowie stwierdzają, że nie chodzi tu o jakikolwiek interakcję czy komunikowanie się, ale o interakcję występującą często, względnie długotrwałą, prowadzącą do identyfikowania się członków grupy z całą grupą. Te długotrwałe interakcje czy komunikowanie się sprzyjają wytworzeniu się u członków grupy poczucia odrębności w stosunku do innych grup oraz poczucia przynależności do własnej grupy. Na ten aspekt zwraca uwagę J. Szczepański, który definiuje grupę w następujący sposób: *Grupą społeczną jest pewna liczba osób (najmniej trzy) [...] i oddzielonych od innych zbiorowości wyraźną zasadą odrębności².*

Jedną z najbardziej pełnych definicji grupy jest definicja A.P. Hare'a³. *Aby o dwóch lub więcej osobach można było powiedzieć, że stanowią grupę, muszą być spełnione przynajmniej 4 warunki. Tak więc: a) między tymi osobami musi istnieć bezpośrednia interakcja; b) osoby te muszą mieć wspólny cel; c) w zbiorze jednostek stanowiących grupę muszą istnieć normy; d) w zbiorze tym musi istnieć struktura. Należy dodać również, że osoby te muszą mieć świadomość, że stanowią odrębną do innych grupę osób.*

Powyższe cechy, charakteryzujące grupę, są stopniowalne. Można przy tym powiedzieć, że każda definicja grupy jest nieostra, a ogólnie o grupie można mówić wtedy, gdy dwie jednostki lub więcej pozostają ze sobą w bezpośredniej

² J. Szczepański: *Elementarne pojęcia socjologii*. Warszawa 1970.

³ A.P. Hare: *Handbook of small group research*. Glencoe 1962.

interakcji, gdy mają one względnie jasny cel, posiadają wspólnie ustalone normy, mają względnie rozwiniętą strukturę i silne poczucie swojej odrębności. Warto przy tym wspomnieć, iż w badaniach psychologicznych posługujemy się zbiorami osób, które są raczej quasi-grupami, na przykład czas interakcji między ludźmi stanowiącymi taką grupę jest bardzo krótki, co prowadzi między innymi do tego, że nie wytwarza się w niej wystarczająco rozwinięty system norm⁴.

Reasumując można powiedzieć, że istnieje wiele definicji grupy podkreślających różne elementy lub cechy decydujące o tym, czy jakiś zbiór osób jest grupą. Można przyjąć jednak pogląd, że grupą są dwie lub więcej osób, między którymi istnieje bezpośrednia interakcja, które posiadają ustalone wspólne normy, mają wspólny cel, tworzą rozwiniętą strukturę grupową i mają poczucie odrębności swojej grupy w stosunku do innych grup. Taka definicja ogranicza nasze zainteresowania do małych (bezpośrednich) grup.

2. Małe grupy – założenia teoretyczne

Podjmując naukową refleksję nad małymi grupami należy przyjąć pewne założenia teoretyczne:

ZAŁOŻENIE PIERWSZE. Grupy są zjawiskiem powszechnym, istnieją zawsze i wszędzie, są one, jeżeli chodzi o ludzi, wszechobecne. Nawet bardzo pobieżna analiza sytuacji społecznych, w których prawie stale znajduje się każdy normalny człowiek, potwierdza, że istotnie niemal przez całe życie należymy do jakiś grup. Człowiek zaraz po urodzeniu staje się członkiem grupy rodzinnej, następnie jest uczestnikiem grup rówieśniczych, jako uczeń członkiem klasy szkolnej itd. Nawet ludzie, którzy pozornie są izolowani od grup, mimo wszystko odczuwają ich obecność, chociażby ta obecność była wyobrażona symbolicznie. Także osoby programowo odrzucające pewne grupy, w których – wedle ich przekonania – znalazły się przypadkowo (np. rodzinę) bardzo szybko łączą się w grupy odmiennego rodzaju, jak na przykład subkultury młodzieżowe, czy też temu podobne. Może być tak, iż w codziennym życiu przeżywamy konflikty związane z przynależnością do grupy rodzinnej i do grupy zawodowej.

ZAŁOŻENIE DRUGIE. Wszechobecne grupy wywierają bardzo silny wpływ na swoich członków. Można mówić o tzw. grupach odniesienia. Są to takie grupy, w stosunku do których oceniamy swój status (pozycję w społeczeństwie). W nieco szerszym rozumieniu, grupą odniesienia może być każda grupa, która z jednej strony stanowi podstawę do porównania naszych postaw, ocen, norm, a z drugiej strony jest źródłem akceptowanych przez nas postaw, ocen, norm i war-

⁴ S. Mika: *Psychologia społeczna*. Warszawa 1987 s. 330—335.

tości. Zdarza się i tak, że grupa, w której uczestniczy dana osoba, nie jest grupą odniesienia. Niekiedy formuluje się tezę, że istnieją negatywne grupy odniesienia, przez porównanie z którymi odrzuca się określone postawy i wartości.

ZAŁOŻENIE TRZECIE. Wpływ grupy na jednostkę, rozpatrywany z punktu widzenia szeroko pojmowanego interesu społecznego, może być bądź pozytywny, bądź negatywny. O ile przyjęcie dwu poprzednich założeń wydaje się koniecznym warunkiem podejmowania badań nad grupami, o tyle założenie trzecie ma wyraźnie wartościujący charakter i jako takie nie jest istotne dla podejmowania badań naukowych.

ZAŁOŻENIE CZWARTE. Zrozumienie procesów grupowych osiągnięte w rezultacie badań nad małymi grupami może pozwolić danej grupie na zwiększenie jej pozytywnych wpływów na jednostkę i na zmniejszenie wpływów negatywnych. Na przykład jeśli przywódca grupy wie, w jakich warunkach należy stosować demokratyczny styl kierowania grupą, a w jakich styl autokratyczny, to tym samym może zwiększać lub zmniejszać spójność grup, ich produktywność, uspołecznienie członków grupy itd. Nauka o małych grupach, będąca częścią psychologii społecznej, powstała w rezultacie zapotrzebowania społecznego i dąży ona do tego, aby uzyskane przez nią wyniki były przydatne praktyce społecznej⁵.

Warto dodać, iż małe grupy mogą się różnić między sobą przedmiotem odniesienia w kontekście realizowanego celu. Stąd też mówimy nie tylko o małych grupach jako takich, ale także o małych grupach religijnych.

3. Znaczenie małych grup religijnych w Kościele

Potrzeba istnienia różnych form apostołstwa świeckich, a w szczególności małych grup religijnych stała się przedmiotem zainteresowania Soboru Watykańskiego II. Stąd też w Dekrecie o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* czytamy: *Świeccy mogą prowadzić działalność apostołską bądź to indywidualnie, bądź zrzeszeni w różnych wspólnotach lub stowarzyszeniach* (DA 15). W innym zaś miejscu tego dokumentu spotykamy następujący zapis: *Spośród owych stowarzyszeń zasługują na uwagę przede wszystkim te, które akcentują i wysuwają na pierwsze miejsce u swych członków ściślejszą łączność między życiem praktycznym a wiarą. Stowarzyszenia nie są celem dla siebie samych, ale winny służyć posłannictwu Kościoła w odniesieniu do świata; ich skuteczność apostołska zależy od ich zgodności z celami Kościoła oraz od świadectwa chrze-*

⁵ Tamże, s. 335—340.

ścijskiego i ducha ewangelicznego poszczególnych członków i całego zespołu (DA 19).

Eugeniusz Weron⁶ w tym kontekście przypomina jednak, że z różnorodnością i wielością organizacji apostołskich łączy się swoiste niebezpieczeństwo zasklepienia się organizacji samych w sobie, niebezpieczeństwo partykularyzmu i biurokracji. Należy także zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo czystego aktywizmu apostołskiego bez oparcia na *świadczenie życia chrześcijańskiego i ducha ewangelicznym*. O potrzebie pogłębienia apostołskiej działalności przez życie wewnętrzne przypominają często papieże ostatniej doby. Wezwanie to jest szczególnie ważne w sytuacji, kiedy parafia terytorialna pod wpływem przemian społeczno-kulturowych traci możliwość odgrywania roli instytucji stabilizującej i utrwalającej postawy religijne katolików, ponieważ dla większości z nich kontakty parafialne nie mają już w praktyce znaczenia⁷. W rezultacie prowadzi to do rozluźnienia więzi z Kościołem, gdyż człowiek pozbawiony pomocy instytucji lub grup towarzyszących łatwo popada w sytuację wzmożonej niestalości grożącej zachwianiem wiarygodności systemu posiadanej wiedzy, przekonań, postaw i zachowań⁸.

W nowych warunkach społeczno-politycznych parafia nie jest jedyną instytucją religijną, gdyż nie jest w stanie w swoim obrębie rozwiązywać wszystkich problemów związanych z życiem religijnym swoich członków. Wyspecjalizowane formy apostołstwa, w ramach duszpasterstwa nadzwyczajnego, tworzące się według funkcji i zainteresowań poszczególnych grup środowiskowych przekraczają granice parafii⁹. Zmiany te dokonują się na fali powstających nowych ruchów, przez nikogo nie projektowanych, spontanicznych, będących wyrazem żywotności samej wiary. Są one zatem odzwierciedleniem potrzeb pogłębienia i odnowy chrześcijańskiego życia wiernych¹⁰.

Współczesny człowiek czuje się członkiem makrosocjety, wykraczającej poza granice narodu czy nawet kontynentu, równocześnie zaś jest coraz bardziej osamotniony a przy tym doświadcza zachwiania poczucia bezpieczeństwa. Osoba jest zagrożona przez masowość życia i działania i przez izolację. Masa przygniata człowieka anonimowością, izolacją zaś oddziela od bogactwa ducho-

⁶ E. Weron: *Świeccy w Kościele. Dekret soborowy o apostołstwie świeckich »Apostolicam actuositatem«*. Wprowadzenie – tekst – komentarz – uzupełnienia. Paryż 1970 s. 111.

⁷ J. Przybyłowski: *Duszpasterstwo grupowe*. „Homo Dei”. R. 59: 1990 nr 1–2 s. 69.

⁸ J. Mariański: *Kościół w społeczeństwie przemysłowym*. Warszawa 1983 s. 138–139.

⁹ Tamże, s. 140.

¹⁰ J. Przybyłowski, dz. cyt., s. 70.

wego drugich i nie pozwala na wymianę osobistych wartości¹¹. Właśnie przed takimi zagrożeniami chroni człowieka mała grupa religijna.

R. Kamiński¹² wyraża przekonanie, że grupa religijna *osłania człowieka przed osamotnieniem i przed bezsilnością, dodaje mu odwagi do zachowania osobistych przekonań. Dlatego chrześcijanin współczesny poszukuje małych grup religijnych jako formy swojej egzystencji. Jest to reakcja przeciw anonimowości, makroorganizacji wieku techniki, ale także przeciw autorytaryzmowi i nadmiernej instytucjonalizacji życia kościelnego, które zagrażają zdławieniem ducha wspólnoty.*

Aktualnie wierzący człowiek poszukuje grup o pewnej intymności i wewnętrznej więzi, które pozwoliłyby mu wyrazić siebie z całą szczerością, w których dokonywałaby się wymiana i współudział. Uważa się, że Kościół w przeszłości kładł zbyt mały akcent na umożliwienie wiernym odnalezienia swojej chrześcijańskiej tożsamości. Efektem tego stanu rzeczy było doprowadzenie do kryzysu identyfikacji z Kościołem i powstania w wielu krajach problemu dystansowania się od instytucji kościelnych¹³.

Szybkie tempo życia i zmian gospodarczych wywołuje ostry stan kryzysu związanego z tożsamością katolika wobec przemian współczesnego świata. Przemiany te obejmują dążenie do wolności, obok której istnieje coraz więcej nowych form niewoli społecznej i psychologicznej; dążenie do solidarności i wzrostu poczucia jedności, przy ciągle jeszcze istniejących głębokich przedziałach klasowych, społecznych, politycznych, rasowych, kulturowych, które prowadzą do wybuchów nienawiści; dążenie do zachowania istnienia, a nawet przedłużania życia, przy jednoczesnym zagrożeniu totalną zagładą¹⁴. Człowiek także nie zawsze potrafi odnaleźć oparcie w wielkiej wspólnotie religijnej, ponieważ cechą wielkich wspólnot jest anonimowość życia ich członków, często marginalne znaczenie liturgii, przerost instytucjonalizmu nad osobistymi kontaktami z ludźmi oraz brak związku duszpasterstwa z codziennym życiem wiernych¹⁵. Na-

¹¹ W. Pluta: *Wspólnota parafialna i jej zespoły apostołskie*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”. T. 32: 1985 z. 6 s. 94.

¹² R. Kamiński: *Małe grupy religijne a odnowa Kościoła*. „Homo Dei”. R. 64: 1995 nr 4 s.41; por. Y. Congar: *Grupy nieformalne w Kościele z katolickiego punktu widzenia*. „Collectanea Theologica”. R. 41: 1972 z. 4 s. 21.

¹³ M. Stepulak: *Rola i miejsce psychologa w małych grupach religijnych*. W: J. Baniak (red.): *Katolicyzm polski na przełomie wieków. Teologiczny, instytucjonalny i wspólnotowy wymiar Kościoła*. Poznań 2002 s. 353.

¹⁴ J. Pestka: *Tożsamość chrześcijanina wobec przemian współczesnego świata*. „Ateneum Kapłańskie”. T. 112: 1989 nr 479 s. 82.

¹⁵ R. Forycki: *Duszpasterstwo małych wspólnot*. W: B. Bejze (red.): *Powołanie człowieka. W służbie Ludowi Bożemu*. Warszawa–Poznań 1983 s. 474.

tomiast małe grupy religijne stanowią szansę dla samorealizacji osobowej jej członków. Dają one także możliwość wzmocnienia poczucia przynależności wielu katolików do Kościoła, umocnienia ich więzi z instytucjami kościelnymi, a także intensyfikacji życia religijnego. W małej grupie religijnej możliwa jest wymiana przekonań i doświadczeń. Ona kształtuje też światopogląd i postawę człowieka. Powstaje tutaj klimat bliskości, przyjaźni i wzajemnego zaufania. Wzajemna wymiana doświadczeń prowadzi do głębszego wchodzenia w problemy wiary¹⁶.

Charakterystyczną cechą małych grup religijnych jest niewielka liczba ich członków. Dlatego też członkowie małej grupy mogą pozostawać w bezpośrednich kontaktach wzajemnych. Członkowie grup mogą rozwijać na co dzień braterstwo, pomagać sobie nawzajem w realizacji celów osobistych i eklesjalnych. W małych grupach więzy zewnętrzne, formalne i organizacyjne zastępuje się więzami wewnętrznymi, nieformalnymi i spontanicznymi¹⁷.

Znaczenie małych grup religijnych można scharakteryzować w odniesieniu do celów i zadań, które one realizują w Kościele. Wspólnym celem wszystkich grup religijnych jest ich „eklesjalność” oparta na nauce Soboru Watykańskiego II. Inny cel to urzeczywistnianie więzi wspólnotowych członków Mistycznego Ciała Chrystusa. Kolejny cel to pogłębianie życia religijnego (duchowego), a zwłaszcza duchowości eucharystycznej. Warto zaznaczyć, iż fundamentalnym celem małych grup religijnych jest podjęcie ewangelizacji, która w tym przypadku polega na głoszeniu Chrystusa zarówno świadectwem życia jak i słowem, co nabiera szczególnej skuteczności przez fakt, iż dokonuje się w zwykłych warunkach właściwych światu (por. KK 35).

Można zatem powiedzieć, iż małe grupy religijne są szansą dynamicznego i pełnego rozwoju dla członków Kościoła katolickiego.

4. Rodzaje i specyfika małych grup religijnych

W Kościele katolickim istnieje ogromna różnorodność małych grup religijnych. Z tego też powodu nie jest łatwo wyznaczyć jasne kryteria ich podziału. W teologii pastoralnej za grupę uważa się pewną liczbę osób, które łączy wspólna im właściwość lub wspólne zainteresowania. Członków grupy łączy wspólny religijny cel szczegółowy, który starają się osiągnąć używając różnych środków i sposobów. W rozumieniu socjologicznym zaś można mówić o takich grupach jak: wspólnota i zrzeszenie. Wspólnota to mała grupa oparta na interakcjach bezpośrednich, osobistych, na wysokim stopniu zaangażowania emocjonalnego

¹⁶ M. Stepulak, dz. cyt., s. 354.

¹⁷ R. Kamiński, dz. cyt., s. 42.

członków w sprawy grupy i na wysokim stopniu identyfikacji członków z grupą¹⁸.

Zrzeszenie zaś odnosi się do grupy zorganizowanej dla realizacji określonego celu, opartej na interakcjach pośrednich, rzeczowych i domagających się tylko częściowej identyfikacji członków z grupą. Duszpasterstwo grupowe oparte będzie przede wszystkim na wspólnotach w ramach parafii, która ma funkcjonować jako „wspólnota wspólnot”. Natomiast duszpasterstwo o charakterze nadzwyczajnym opiera się przede wszystkim na zrzeszeniach. Należy jednak podkreślić, że te dwie formy grup społecznych wzajemnie się warunkują i przenikają¹⁹.

Istnieją też szczególne rodzaje grup, które można klasyfikować ze względu na takie kryteria jak: cel grupy, jej wielkość, etapy życia człowieka, płeć, zawód, stan czy też sytuacja życiowa człowieka. Można też przyjąć bardziej ogólny podział grup z rozróżnieniem na duszpasterstwo zwyczajne (parafialne) i nadzwyczajne (specjalne) skoncentrowane wokół urzędów pomocniczych, biskupa, konferencji biskupów, Stolicy Apostolskiej. Jednakże duszpasterstwo specjalne powinno mieć łączność z parafią i do niej prowadzić, ponieważ jego zadaniem jest udzielanie pomocy duszpasterstwu zwyczajnemu.

Powyższy podział można też zauważyć w parafiach, których struktura obejmuje dwa rodzaje grup społecznych. Są to grupy formalne posiadające określony status organizacyjny i przewidziane przez prawo oraz uznane przez nie, i grupy nieformalne o charakterze socjologicznym, ale nie posiadające określonych i uznanych form organizacyjnych. Należą one do duszpasterstwa nadzwyczajnego.

Warto dodać, iż wszystkie te grupy wywodzą się i koncentrują wokół naturalnej grupy jaką jest rodzina. Ponadto w każdej parafii istnieją grupy powstałe ze względu na szczególne wymogi środowiska.

W parafiach istnieją także grupy formalne, których zadaniem jest ożywienie życia religijnego przez ścisły związek z liturgią. Do takich grup można by zaliczyć grupy liturgiczne, różnego rodzaju związki, bractwa, stowarzyszenia, na przykład tercjarze, a także grupy należące do diakonii parafialnej²⁰.

Niewątpliwie znakiem czasów jest powstawanie nowych ruchów odnowy życia kościelnego, zwłaszcza wśród ludzi świeckich. Do głównych takich ruchów należy: ruch zwany Arką, Wspólnoty Życia Chrześcijańskiego, ruch Cur-

¹⁸ M. Stepulak, dz. cyt., s. 355.

¹⁹ J. Przybyłowski, dz. cyt., s. 70.

²⁰ Zob. F. Woronowski: *Zarys teologii pastoralnej*. T. 2. Warszawa 1986 s. 508—513.

sillo, Equipes Notre Dame, ruch Światło–Życie, ruch Focolarini, Międzynarodowy Ruch Oazowy, ruch z Schoenstatt, Bractwo Jezusowe, ruch wspólnot neokatechumenalnych²¹. Szczególne miejsce wśród ruchów polskich zajmują Pomocnicy Maryi.

Warto wyraźnie podkreślić, iż w przypadku wspólnot chrześcijańskich należy zwrócić uwagę na dynamikę Słowa Bożego, które nie jest wartością po prostu posiadaną przez wiarę, ale siłą, która ma przepajać życie ludzkie na całej jego przestrzeni. W tym też kontekście potrzeba przybliżania do wspólnoty wierzących tych, którzy znajdują się poza nią i ciągłego głoszenia słowa Bożego wśród tych, którzy je tworzą, staje się bardziej zrozumiała²². Z pewnością stanowi to wspólną, specyficzną cechę małych grup religijnych w Kościele katolickim. Poprzez to, członkowie grup religijnych mają się stać odpowiedzialni za losy całego Kościoła. Mają się stać podmiotami tej odpowiedzialności, a nie być tylko przedmiotem duszpasterskiej troski duchowieństwa²³.

Przykładem tego rodzaju odpowiedzialności są reaktywowane w 1989 roku po ich 40. letniej przerwie Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży. KSM proponują nieco inną formę pracy duszpasterskiej. Chodzi o to, że ma to być praca nie tyle nad młodzieżą, ile z młodzieżą. Duszpasterz bowiem ma być kapłanem stowarzyszenia, opiekunem doglądającym pracę formacyjną. Młodzieży zaś przypada funkcja inicjująca²⁴.

Aby stać się aktywnym podmiotem w dziele duchowego rozwoju należy wiedzieć, iż wzrost duchowy chrześcijanina nie polega tylko na wysokim poziomie życia moralnego, ale jest czymś głębszym, czymś co zakłada życie moralne i na nim buduje głębię swojego przeżywania obecności Boga. Nie chodzi tutaj bowiem tylko o to, aby być porządnym człowiekiem, ale aby być jak najbliżej Boga²⁵.

Stając wobec faktu powstawania małych wspólnot trudno pominąć pytanie: czy ich żywiołowy rozwój jest wynikiem wyłącznie jakiejś przemijającej mody, czy też prawdziwej duszpasterskiej konieczności? Odpowiedź na to niewątpliwie ważne pytanie musi dokonywać się na bazie możliwie szczerzej i pełnej znajomo-

²¹ Zob. E. Weron: *Ogólny rzut oka na współczesne ruchy odnowy życia duchowego w Kościele*. W: E. Weron (red.): *Życie wedle Ducha*. Poznań 1987 s. 139–146.

²² A. Zuberbier: *Rozmaite dziedziny działalności apostolskiej*. „Ateneum Kapłańskie”. T. 71: 1968 nr 358 s. 303.

²³ E. Weron: *Biuletyn teologii laikatu*. „Collectanea Theologica”. R. 62: 1992, 62 z. 2 s. 141.

²⁴ K. Pawlina: *Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży*. „Homo Dei”. R. 63: 1994 nr 4 s. 51.

²⁵ P. Sokołowski: *Grupy charyzmatyczne a Kościół*. „Homo Dei”. R. 61: 1992 s. 59.

ści przemian, jakie zachodzą we współczesnym świecie i Kościele oraz związanych z nimi przemian w teorii i praktyce duszpasterskiej²⁶.

Religijne i apostołskie wyrobienie członków małych grup dokonuje się nie tylko przez modlitwę i studium teologiczno-biblijne, ale także przez działalność podejmowaną w duchu ewangelicznej misji²⁷.

Warto nadmienić, iż małe grupy religijne rozwijają się bardzo dynamicznie i coraz wyraźniej wpisują się w struktury funkcjonowania polskich parafii zarówno miejskich, jak i wiejskich. Można więc przypuszczać, iż stanowią one szansę na podnoszenie jakości życia religijnego katolików.

5. Podstawowe terminy „sekta” i „kult”

Interesującym zagadnieniem w kontekście grup religijnych są sekty. W *Słowniku Psychologii* A.S. Rebera czytamy: *Sekta to grupa wyznawców szczególnego rodzaju wierzeń i praktyk religijnych; jest zwykle postrzegana jako odrębna, wydzielona grupa o określonych ideałach, istniejąca w łonie szerszej organizacji religijnej*²⁸.

O sekcie religijnej można mówić w znaczeniu węższym i szerszym. Sekta religijna w węższym znaczeniu (łac. *secare* – „odcinać”, *sequi* – „postępować za”). Sekta religijna oznacza grupę wyznaniową (kultową) wyodrębnioną z danej, rozwiniętej i zinstytucjonalizowanej religii, z określonego kościoła czy denominacji, np. od Kościoła rzymskokatolickiego, protestanckiego, prawosławnego albo też od ortodoksyjnego buddyzmu, hinduizmu, islamu²⁹.

Sekta religijna w szerszym znaczeniu to zjawisko wiążące się z nowymi ruchami religijnymi, nowymi kultami i wierzeniami, z różnymi dążnościami społeczno-religijnymi, mistycznymi, pozareligijnymi lub quasi-religijnymi (np. okultystycznymi, gnostycznymi, astrologicznymi itp.)³⁰.

Właściwości sekt w szerszym ich rozumieniu to m.in. takie cechy jak: przesycenie świadomości członków tych ruchów pierwiastkami profetyzmu, ezoteryzmu, mesjanizmu, niekiedy – milenaryzmu i apokaliptyki, rygoryzm, ascetyzm, względna izolacja od świata zewnętrznego, zależność od przywódcy (przywódców) grupy, dyscyplina, kontrola, indoktrynacja, wzmożona duchowość, religijność wewnętrzna, nastawienie ekstatyczne, uczuciowość dodatnia (uczucia przy-

²⁶ G. Siwek: *Misje ludowe a „małe grupy”. Homo Dei*. R. 55: 1986 s. 215.

²⁷ R. Kamiński, dz. cyt., s. 46.

²⁸ A.S. Reber: *Słownik psychologii*. Warszawa 2000 s. 663.

²⁹ W. Szewczuk (red.): *Encyklopedia psychologii*. Warszawa 1998 s. 806.

³⁰ Tamże, s. 806.

jaźni, miłości, braterstwa, solidarności, gotowość do ofiar i poświęceń, skłonności misyjne, przejawy fanatyzmu itp.)³¹.

Natomiast pojęcie „kult” to luźna forma organizacji religijnej, przeważnie z amorficznym systemem wierzeń i rytuałów. Cechą szczególną kultu jest podążanie za określoną jednostką, która jest postrzegana jako duch przewodni owych wierzeń i rytuałów. Termin ten jest używany zarówno na określenie grupy osób znajdujących się w takiej organizacji, jak i zbioru przekonań³². Należy dodać, iż pierwotną w stosunku do sekty religijnej (w węższym jej rozumieniu) formą organizacji życia religijnego są kultury religijne, amorficzne, luźne, mało zwarte struktury społeczne, w których tendencja do indywidualizacji życia religijnego jest silniejsza niż w sektach, a których celem jest *czysto osobiste doświadczenie ekstatyczne, zbawienie, komfort i fizyczne wyzdrowienie*³³.

6. Typologia sekt

Warto wiedzieć, iż sekty mają różnorodny charakter, stąd też można wyróżnić:

SEKTY O CHARAKTERZE RELIGIJNYM. Występują one najliczniej i są najbardziej znane. Fundamentem ich działania jest określona przez nich doktryna religijna. Stąd też niektóre z nich odwołują się do Biblii, inne do wschodnich systemów religijnych, a jeszcze inne czerpią wprost z okultyzmu i magii. Można również znaleźć i takie sekty, których doktryna jest wyłącznym dziełem przywódców. Liderzy takich grup podkreślają, że ich działalność ma charakter czysto duchowy. Jednakże praktyka pokazuje, iż ludzie ci ogromną rolę przypisują „materialnemu” aspektowi rzeczywistości, tłumacząc to tym, że dobra te są niezbędne do normalnego funkcjonowania sekty. Jako przykład takiego działania mogą służyć takie sekty jak: Kościół Zjednoczeniowy, Kościół Scjentologii³⁴, Powszechny i Triumfujący Kościół³⁵, Droga³⁶, Bhagwan Shree Rajneesh³⁷.

³¹ Tamże, s.806.

³² A.S. Reber, dz. cyt., s. 330.

³³ W. Szewczuk, dz. cyt., s. 809.

³⁴ A. Maraynes: producent, *Scientology*, 60 minut (Volume XII, Number 51) nadane 31.08.1980; E.H. Methvin: *Scientology: Anatomy of Frightening Cult*, Reader's Digest (May 1980); *Scientology: The Sickness Spreads*. „Reader's Digest” (Sept.1981); B.Corydon, L.R. Hubbard, J.L.R. Hubbard: *Messiah or Madman?* Secaucus, New Jersey: Lyle Stuart 1987; R. Miller: *Bare Faced Messiah: The True Story of L.R. Hubbard*. Great Britain: Penguin Books Ltd. 1987.

³⁵ P.W. Biederman: *\$ 1.5 Million Award to Former C.U.T. Member*. „Los Angeles Times” (April 3, 1986).

³⁶ W.B. Ford: Way Seduction „Invisible”. „The Journal Herald” (Jan. 13, 1981). Victor Paul Wierwille stworzył potężny ruch religijny. Uważa on, że jeśli ludzie uwierzą w to, co Bóg

SEKTY O CHARAKTERZE POLITYCZNYM. Te sekty bardzo często wspomina się w środkach społecznego przekazu. Mówi się o nich, że mają charakter „skrajny” bądź „ekstremistyczny”. W sektach tego typu stosowane są oszukańcze metody rekrutacji członków i techniki kontroli umysłu, które pozwalają odróżnić sekty od przeciętnych fanatycznych ugrupowań³⁸. Podstawą działań tych sekt jest określona doktryna polityczna. Jeden z przywódców takiej sekty, Lyndon LaRouche, trzykrotnie kandydował w wyborach prezydenckich i rościł sobie prawo do tego, aby występować w charakterze doradcy do spraw politycznych i ekonomicznych³⁹. Warto przy tym wspomnieć o Kalifornijskiej Demokratycznej Partii Pracy, ugrupowaniu, które zaprzestało już działalności, ale stanowi doskonały przykład skrajnie lewackiej sekty⁴⁰.

SEKTY O CHARAKTERZE EDUKACYJNYM CZY TEŻ TERAPEUTYCZNYM prowadzą warsztaty i seminaria, których uczestnicy płacą setki dolarów w zamian za uzyskanie „oświecenia” lub doświadczenia „wglądu”, które na ogół ma miejsce w sali konferencyjnej luksusowego hotelu. Stosując odpowiednie techniki kontroli umysłu prowadzący warsztaty, wpływają na to, iż uczestnicy doświadczają poczucia „pełni” i „jedności z Wszechświatem”. Niektórzy uczestnicy tych spotkań stają się członkami sekty, którą nie tak łatwo będzie im opuścić. *Jeżeli wykazują zaangażowanie, powierza się im zadanie pozyskania nowych członków z grona własnych przyjaciół, kolegów czy krewnych, nakazując jednocześnie zerwanie więzi z tymi, którzy nie zamierzają stać się członkami sekty. Zabrania się jednak rekrutującym szczegółowego informowania o sekcje i jej programie. Przynależność do takiej grupy kończy się często załamaniem nerwowym, rozpadem małżeństwa czy katastrofą finansową*⁴¹. Warto dodać, że notuje się w takiej sytuacji także wypadki samobójstw.

SEKTY PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ HANDLOWĄ wykorzystują naturalną ludzką potrzebę chciwości i żądzę posiadania. Bardzo często w podstępny sposób zmuszają swych członków do ciężkiej pracy nie przynoszącej żadnych zysków lub tylko niewielkie korzyści finansowe, rozbudzając nadzieję na potencjalne zyski. Są to prowadzące działalność rynkową organizacje o wielopozio-

powiedział mu czterdzieści lat temu, zdoła on „odmienić świat”. Niektóre spośród znających go osób obawiają się, że może mieć rację.

³⁷ W. McCormack: *Bhagwan's Bottom Line: Rajneesh's far-flung Empire is More Material than Spiritual*. Oregon Magazine Collector's Edition (The Rajneesh Files 1981—1986, 97.

³⁸ S. Hassan: *Psychomanipulacja w sektach*. Łódź 1997 s. 69.

³⁹ *The LaRauche Network – A Political Cult*, ADL/Civil Rights Report (Spring 1982, vol. 27, No 2).

⁴⁰ P. Siegiel, N. Strohl, L. Ingram, D. Roche, J. Taylor: *Leninism as Cult. The Democratic Workes Party*. „Socialist Review”, 58—85.

⁴¹ S. Hassan, dz. cyt., s. 69.

mowej, piramidalnej strukturze, obiecujące naiwnym ogromne korzyści i bezkarnie ich okradające. Ich ofiary, których poczucie wyłącznej wartości zostało zniszczone, nie protestują przeciwko takiemu traktowaniu. Sukces zależy od tego, ja wielu nowych członków – którzy z kolei zwerbują następnych – uda się pozyskać⁴². Inne sekty tego typu zmuszają swoich członków do pracy związanej ze sprzedażą najróżniejszych rzeczy. Wyznawcy sekty, którzy zajmują się rekrutacją, udzielają „wywiadów” w pięknych apartamentach, polując najczęściej na studentów. Osoby „zaakceptowane” muszą następnie zapłacić za „szkolenie”, po którego odbyciu wyruszają w jakieś odległe miejsce furgonetką pełną towarów przeznaczonych na sprzedaż. Przywódcy sekty starają się podsycać w nich strach i poczucie winy; nierzadko też stają się maltretowani psychicznie lub wykorzystywani seksualnie. Ludzie ci stają się niewolnikami „firmy”, ponieważ zwracają zarobione przez siebie pieniądze, pokrywając „koszty utrzymania”⁴³.

II. Strategia badań empirycznych

1. Charakterystyka badanej próby

W roku akademickim 2002/2003 grupa kleryków z II roku Wyższego Seminarium Duchownego w Siedlcach przeprowadziła, pod moim kierunkiem badania empiryczne młodzieży klas maturalnych z diecezji siedleckiej. Badania dotyczyły ich opinii na temat małych grup religijnych. Liczebność próby badawczej wynosiła 1314 osób. W tej grupie było 519 chłopców i 795 dziewcząt. W rozkładzie procentowym stanowi to 39,5% chłopców oraz 60,5% dziewcząt, co stanowi liczną grupę badawczą. W badaniach brali udział maturzyści z siedemnastu szkół średnich z terenu diecezji siedleckiej⁴⁴.

⁴² Tamże, s. 70.

⁴³ Tamże, s. 70.

⁴⁴ Są to: Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. Cypriana Kamila Norwida w Białej Podlaskiej; Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. Św. Rodziny w Siedlcach; Liceum Ogólnokształcące nr 3 im. Adama Mickiewicza w Białej Podlaskiej; Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Garwolinie; Liceum Ogólnokształcące im. Gen. Władysława Sikorskiego w Międzyrzecu Podlaskim; Liceum Ogólnokształcące im. Hetmana Stanisława Żółkiewskiego w Siedlcach; Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Zawadzkiego w Wisznicy; II Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II w Łukowie; IV Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica w Białej Podlaskiej; Technikum Rolnicze w Jabłoni; Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Siedlcach; Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 6 im. Gen. Józefa Bema w Siedlcach; Zespół Szkół Rolniczych w Radoryżu Smolanach; Zespół Szkół Zawodowych nr 1 w Białej Podlaskiej; Zespół Szkół Zawodowych nr 2 im. Żwirki i Wigury w Białej Podlaskiej; Zespół Szkół Zawodowych nr 3 w Białej Podlaskiej; Zespół Szkół Zawodowych nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Łukowie.

2. Opis zastosowanej metody badań

Metodą badań była ankieta psychologiczna pt. *Znaczenie małych grup religijnych w życiu wspólnot parafialnych*. Ankieta była skonstruowana w następujący sposób:

INSTRUKCJA: Poniższa ankieta ma charakter anonimowy. Prosimy o udzielenie szczerych i pełnych odpowiedzi na podane niżej pytania. Kolejność udzielania odpowiedzi jest dowolna (należy podać numer pytania, na które odpowiadamy).

Dane personalne: Płeć, wiek, szkoła, parafia, miejsce zamieszkania
--

1. Co wiesz na temat małych grup religijnych (np. stowarzyszenia, bractwa, tercjarze, grupy formacyjne, charyzmatyczne, charytatywne itp.) działających w Kościele katolickim?
2. Z jakimi grupami religijnymi spotkałeś/aś się dotychczas w Swojej parafii lub poza parafią? Wyraż na ich temat Swoją opinię.
3. Jakie jest Twoje zdanie dotyczące roli małych grup religijnych dla życia parafialnego i ogólnokościelnego?
4. Wyraż Swoją opinię na temat sekt religijnych.
5. Jeśli zastanawiałeś się nad przynależnością do małych grup religijnych w Swoim życiu, to czego oczekiwałbyś/oczekiwałabyś od takiej grupy i jakie potrzeby chciałbyś/chciałabyś w niej zrealizować? (Dziękujemy serdecznie za udział w naszej ankiecie).

Metoda została skonstruowana przez grupę badawczą w ścisłej współpracy z wykładowcą psychologii. Nie zostały przeprowadzone badania pilotażowe ponieważ ustaliliśmy, iż problem badawczy jest bardzo interesujący i aktualny, a młodzież chętnie podzieli się z nami swoimi opiniami. Badania były przeprowadzone w szkołach przez samych alumnów, bądź też dzięki uprzejmości księży prefektów i katechetów. Należy dodać, iż badani maturzyści wypełniali kwestionariusze anonimowo.

3. Prezentacja i psychologiczna interpretacja uzyskanych wyników badań

PYTANIE PIERWSZE: Co wiesz na temat małych grup religijnych (np. stowarzyszenia, bractwa, tercjarze, grupy formacyjne, charyzmatyczne, charytatywne itp.) działających w Kościele katolickim⁴⁵?

⁴⁵ Zastosowane skróty: Dz. (N) – liczba dziewcząt; Ch. (N) – liczba chłopców.

Lp.	Kategoria odpowiedzi	Dz. (N)	%	Ch. (N)	%	Razem	%
1.	Potrafię powiedzieć jakie są funkcje i zadania małych grup religijnych	261	32,1	94	18,8	355	27,0
2.	Spotkałem się z takimi grupami i potrafię je wymienić	110	13,5	71	14,1	181	13,8
3.	Wiem tylko tyle, że istnieją	181	22,3	121	24,1	302	23,0
4.	Brak odpowiedzi, nic nie wiem na temat grup religijnych, nie interesuje mnie to	261	32,1	215	43,0	476	36,2
	Razem	813	100	501	100	1314	100

Oto niektóre charakterystyczne wypowiedzi maturzystów:

Ch., lat 18: *Znam jedynie grupy religijne, ale nie wiem jak one działają. Powinno być więcej informacji na temat ich działalności.*

Dz., lat 18: *Małe grupy religijne zrzeszają młodych. Grupy te wspierają ludzi modlitwą, jak również pomocą materialną i duchową.*

Dz., lat 18: *Słyszałam i wiem, że istnieją w Kościele katolickim małe grupy religijne. Znam kilka osób, które uczestniczą w tych grupach i sobie je chwala.*

Dz., lat 18: *Wiem dosyć dużo ponieważ należałam do wielu z nich, bądź też często spotykałam się z nimi, np. Oaza, Domowy Kościół, KSM, Neokatechumenat, Kółka Różańcowe.*

Dz., lat 18: *Małe grupy religijne mają na celu przede wszystkim współpracować ze sobą, działać i to wszystko dla Kościoła i Boga. Celem jest odkrywanie istoty miłości Boga do ludzi. Mają na celu pomoc innym, np.: zagubionym, biednym, nieszczęśliwym osobom lub grupom osób.*

Dz., lat 18: *Małe grupy religijne skupiają przede wszystkim młodzież, która poszukuje sensu w życiu i oparcia w Bożym Miłosierdziu. Pomagają bliźniemu w sprawach natury religijnej i ogólnospołecznej, ale nie ograniczają się tylko do działalności charytatywnej. Są to zwykli ludzie lubiący zabawę w świetle wiary katolickiej.*

Dz., lat 19: *Małe grupy religijne zrzeszają ze sobą różnych ludzi, którzy właśnie w tych grupach pragną głębiej poznać Boga, razem się modlić, rozważać Pismo Święte i czynić dobro.*

Dz., lat 18: *Wiem, że takie grupy istnieją i działają przy niektórych parafiach. Członkowie takich grup w wyznaczone dni spotykają się, by pogłębić swoją wiarę w Boga. Grupy takie zapraszają często na wspólną modlitwę, adoracje, śpiewy. Organizują składki i zbiórki, których celem jest pomoc najbardziej potrzebującym.*

Z przedstawionych odpowiedzi wynika, że 27% badanej młodzieży jest w stanie powiedzieć, jakie są funkcje i zadania małych grup religijnych. Do tego

13,8% maturzystów twierdzi, iż spotkało się z takimi grupami i potrafi je wymienić. W sumie prawie 41% ma orientację co do działalności i zadań małych grup religijnych. Wiąże się to bez wątpienia z realizacją potrzeby przynależności do grona zaufanych i bliskich duchowo osób. Taką postawę zaspokajają właśnie małe grupy religijne. Znaczący odsetek (23%) młodych ludzi ma jedynie świadomość, iż takie grupy istnieją. Ostatnia kategoria odpowiedzi (36,2%) dotyczy maturzystów, którzy nie udzielili odpowiedzi, nie mają odpowiedniej wiedzy na temat grup religijnych, bądź też problem ten nie jest dla nich zbyt interesujący.

PYTANIE DRUGIE: Z jakimi grupami religijnymi spotkałeś/aś się dotychczas w swojej parafii lub poza parafią? Wyraź na ich temat swoją opinię.

Lp.	Grupa religijna	Dz. (N)	Ch. (N)	Razem (N)
1.	KSM	337	330	667
2.	Oaza	325	143	468
3.	Schola	204	62	266
4.	Kółka Różańcowe	166	86	252
5.	Zespoły charytatywne	51	39	90
6.	Ministranci	6	78	84
7.	Akcja Katolicka	34	26	60
8.	Legion Maryi	13	5	18
9.	Odnowa w Duchu Świętym	11	5	16
10.	Harcerstwo	14	2	16
11.	Przymierze rodzin	12	1	13
12.	Domowy Kościół	5	5	10
13.	Tercjarze	4	4	8
14.	Neokatechumenat	3	3	6
15.	Inne	80	55	135
16.	Nie spotkałem takich grup	59	40	99

Niektórzy młodzi ludzie, tak piszą na temat znajomości małych grup religijnych:

Dz., lat 18: *Uważam, że są bardzo dobrym sposobem przybliżenia się do Pana Boga (...) rozwiązania wątpliwości dotyczących naszej wiary.*

Ch., lat 18: *Wszystkie te grupy mają określony cel, do którego dążą. Na pierwszym miejscu jest modlitwa i pomoc drugiemu człowiekowi.*

Ch., lat 18: *Moja opinia jest pozytywna. Sądzę, że takie stowarzyszenia powinny dalej działać. Uważam, że takie grupy są potrzebne. Każdy tam może się odnaleźć, młody w KSM, rodzina w oazie. Można w nich poznawać Boga, pogłębiać swoją wiarę.*

Dz., lat 18: *Uważam, że są to grupy bardzo potrzebne dla rozwoju osobowości i duchowości młodych ludzi.*

Dz., lat 18: *W swojej parafii dotychczas spotkałam się z Ruchem Światło-Życie, KSM. Dobrze, że istnieją takie grupy religijne, ponieważ wiele osób pogłębia swoją wiarę i wiedzę na temat Boga.*

Dz., lat 18: *Najbliższą z tych organizacji jest mi KSM. Są tam wspaniali ludzie o wyraźnie określonych celach, poglądach. Wyznawana przez nich ideologia jest mi bliska i w pełni mi odpowiada.*

Dz., lat 18: *Mam mało do powiedzenia na ich temat, gdyż jest mało informacji o tym czym się zajmują na tych spotkaniach.*

Dz., lat 18: *Wydaje mi się, że z KSM-em. Uważam, że jest to jedna z tych grup, których powinno być jak najwięcej. Przyczynia się ona do większego rozwoju duchowego młodzieży, także tej trudnej.*

Ch., lat 19: *W swojej parafii spotkałem się z różnymi grupami, takimi jak: KSM, Oaza, Akcja Katolicka. Uważam, że powinny takie grupy istnieć.*

Wydaje się, iż najbardziej popularnymi małymi grupami religijnymi są: Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, grupy oazowe, schole parafialne oraz Kółka Różańcowe. Można przypuszczać, że KSM jest najbardziej dynamicznie rozwijającą się grupą. W wielu parafiach powstają takie grupy, a młodzież chętnie się nie angażuje. Nie maleje też w sposób znaczący zainteresowanie Ruchem Światło-Życie. Z powyższych grup religijnych bardzo często wywodzą się także członkowie scholi czy ministrantów.

Zadawalający jest fakt, iż młodzież angażuje się w działalność tradycyjnych grup religijnych, jakimi są Kółka Różańcowe. Nieco mniejszym zainteresowaniem cieszą się takie grupy religijne jak: zespoły charytatywne, ministranci, Akcja Katolicka. Młodzież wybiera takie (choć niezbyt często) grupy jak: Legion Maryi, odnowa w Duchu Świętym, harcerstwo, przymierze rodzin, domowy Kościół, tercjarze, neokatechumenat i inne. Można sądzić, iż zaangażowanie się w działalność grup religijnych zależy od wychowania w rodzinie, a także od pracy duszpasterzy i katechetów.

PYTANIE TRZECIE: Jakie jest Twoje zdanie dotyczące roli małych grup religijnych dla życia parafialnego i ogólnokościelnego?

Lp.	Opinia	Dz. (N)	%	Ch. (N)	%	Razem (N)	%
1.	Są potrzebne	433	53,19	220	44,00	653	49,69
2.	Nie są potrzebne	44	5,40	47	9,40	91	6,92
3.	Nie mam zdania	110	13,52	116	23,20	226	17,20
4.	Wpływ na rozwój duchowy	95	11,67	59	11,80	154	11,72

5.	Przybliżają do Boga	129	15,85	57	11,40	186	14,15
6.	Dla towarzys- stwa	3	0,37	1	0,20	4	0,31
	Razem	814	100	500	100	1314	100

O roli małych grup religijnych młodzi ludzie wyrażają się w następujący sposób:

Dz., lat 18: *Są potrzebne, gdyż zbliżają do siebie wspólnotę parafialną. Zadanie takich grup jest bardzo duże zarówno dla wspólnoty parafialnej, jak i całego Kościoła.*

Dz., lat 18: *Uważam, że są potrzebne (szczególnie dla młodzieży) ponieważ uczą jak poznać Chrystusa. Pozwalają na rozwiązanie wątpliwości dotyczących wiary oraz uczą jak trwać przy Jezusie. Zachęcają ludzi do bliższego poznania Chrystusa.*

Dz., lat 18: *Małe grupy pomagają ludziom w małym gronie bliżej poznać Boga. Ludzie przebywający w gronie ludzi w swoim wieku o podobnych ideałach, stają się swobodnymi i potrafią otwarcie mówić na temat Boga i wiary w Niego.*

Dz., lat 18: *Myślę, że grupy religijne wzbogacają i urozmaicają życie parafialne. Członkowie grup uczestniczą w nocnych czuwaniach, procesjach i pielgrzymkach. Organizują akcje i pomagają księżom.*

Dz., lat 18: *Bardzo dobrze, że działają takie grupy. Są bardzo potrzebne, zbliżają wiernych do Boga i do Kościoła.*

Dz., lat 18: *Powinna być oparciem duchowym dla ich członków, by czuli się jak w jednej, wielkiej rodzinie, pomagali sobie w rozwiązywaniu różnych problemów.*

Ch., lat 21: *Moim zdaniem spotkania w takich grupach pozwalają na cenne spędzenie czasu, odnalezienie właściwej drogi i wyrażenie uwielbienia Boga w sposób interesujący młodzież.*

Dz., lat 18: *Uważam, że takie grupy są potrzebne i szczególne dla Kościoła. Przez takie stowarzyszenia wiele osób odnajduje swoje powołanie i nawraca się.*

Prawie 50% badanej młodzieży wyraża przekonanie, iż małe grupy religijne są bardzo potrzebne dla życia parafialnego i ogólnokościelnego. Do tego przekonania młodzi ludzie włączają inne opinie odnoszące się do roli małych grup. Mówią zatem, iż małe grupy religijne wywierają duży wpływ na rozwój duchowy (11,72%), przybliżają do Boga (14,15%). Jedynie około 24% maturzystów uważa, że małe grupy religijne nie są potrzebne, bądź nie mają na ich temat swojego zdania.

PYTANIE CZWARTE: Wyraż swoją opinię na temat sekt religijnych

Lp.	Opinia	Dz. (N)	Ch. (N)	Razem (N)
1.	Są niebezpieczne	463	287	750
2.	Zniewalają	102	74	176
3.	Kłamią	28	32	60
4.	Nie mam zdania	189	105	294
5.	Sekty są potrzebne	44	40	84

Maturzyści w następujący sposób wyrażali swoją opinię na temat sekt:

Ch., lat18: *Sekty religijne są niewątpliwie dużym zagrożeniem. Należą do nich ludzie, którzy szukają jakiejś odnowy w życiu, dotychczasowa „wiera” nie przyniosła im satysfakcji. Są to ludzie łatwo ulegający wpływom innych.*

Ch., lat18: *Moim zdaniem sekty powstają, gdy jakiś cwaniak chce zbić łatwy interes. Wcisła niewinnym ludziom głupoty, oni idą do takiej sekty, w której muszą ciężko pracować, żeby dostać się do nieba. Oczywiście ciężko pracując nabijają portfel przywódcy. Gdy przywódca się znudzi, mówi, że będzie koniec świata, oni popełniają samobójstwo, a przywódca ma kasę.*

Ch., lat 18: *Sekty istnieją, gdyż są młodzi ludzie, którym brakuje zrozumienia wśród ludzi, duchownych, albo ze względu na wychowanie nie odważą się zwierzyć innym ze swoich problemów dotyczących formacji duchowej. Wtedy uciekają do sekt, które obiecują piękne życie.*

Ch., lat 18: *Sekty religijne odciągają ludzi od prawdziwego Boga, uczą żyć w zakłamaniu. Silnie działają na psychikę członków, którzy są potem nieużyteczni w życiu.*

Ch., lat 20: *Sekty są bardzo złe, zniewalają człowieka i go omamniają. Szerzą błędną naukę o Chrystusie. Jestem bardzo przeciwny sektom.*

Dz., lat 18: *Jest to coś niezgodnego z prawem. Trafiają tam głównie osoby nieśmiałe, naiwne, zagubione. Przez swoją postawę stają się ofiarami nawiedzonych ludzi, którzy nie chcą pomagać, a szkodzić.*

Ch., lat 18: *Sekty z reguły są zgromadzeniami religijnymi, które skupiają ludzi słabych lub niebezpiecznych dla otoczenia, gdyż takiego właśnie zachowania wymaga od nich grupa. Sekty nie są niczym dobrym, ponieważ czynią z człowieka wrak psychiczny, często wypaczają jego hierarchię wartości poprzez kultywowanie niezgodnych z prawem obrzędów.*

Młodzież wyrażając swoją opinię na temat sekt religijnych w zdecydowanej większości uważa, że są one bardzo niebezpieczne dla człowieka. Maturzyści twierdzą też, iż sekty kłamią i zniewalają człowieka. Sporo osób nie ma wyrobionego zdania na temat sekt. Ten stan rzeczy może być związany z tym, że w obrębie diecezji, nie działają zbyt dynamicznie sekty religijne. Spotyka się czasami tylko epizody związane z działalnością satanistów.

PYTANIE PIĄTE: Jeśli zastanawiałeś się nad przynależnością do małych grup religijnych w swoim życiu, to czego oczekiwałabyś/oczekiwałbyś od takiej grupy i jakie potrzeby chciałabyś/chciałabyś w niej zrealizować?

Lp.	Oczekiwania i potrzeby	Dz. (N)	%	Ch. (N)	%	Razem (N)	%
1.	Pogłębienie wiary	351	37,49	158	34,12	509	6,36
2.	Wsparcie i akceptacja	119	12,70	63	13,61	182	13,00
3.	Pomaganie innym	97	10,35	59	12,75	156	11,14
4.	Poznanie Kościoła	58	6,19	2	0,43	60	4,28
5.	Inne	58	6,19	26	5,61	84	6,00

6.	Brak odpowiedzi. (Nie zastanawiałem się na ten temat)	254	27,08	155	33,48	409	9,22
	Razem	937	100	463	100	1400	100

Młodzież maturalna wymienia swoje oczekiwania i potrzeby związane z przynależnością do małych grup religijnych:

Dz., lat 18: *Od takiej grupy oczekiwałabym wsparcia duchowego.*

Dz., lat 18: *Oczekiwałabym więcej rozmowy, dyskusji na temat różnych spraw. Chciałabym, aby ksiądz również z nami dyskutował i nauczał nas, co jest dobre, a co złe.*

Dz., lat 18: *Chciałabym należeć do grupy religijnej, w której panowałaby atmosfera pełna zaufania, gdzie nie wstydziłabym się swoich pytań.*

Ch., lat 18: *Chciałbym, aby grupa religijna, do której należę zbliżała mnie ku Bogu. Chciałbym, aby grupa religijna pokazała mi, jak mam być dzieckiem wobec miłosiernego Ojca.*

Ch., lat 18: *Oczekiwałbym wsparcia duchowego, zrozumienia i chciałbym poznać wielu nowych ludzi.*

Ch., lat 18: *Chciałbym lepiej poznać Boga i zrozumieć to, czego nie rozumiem. Chciałbym też, żeby mnie traktowano na równi z innymi i żeby wszyscy tworzyli jedność, żeby wszyscy byli mili dla siebie i sobie wzajemnie pomagali.*

Dz., lat 18: *Chciałabym, aby na takich spotkaniach omawiano sprawy mnie nurtujące, dotyczące religii i życia.*

Badana młodzież maturalna w przynależności do małych grup religijnych upatrywałaby szansy na pogłębienie swojej wiary (36,36%), wsparcia i akceptacji (13%), poznania Kościoła i pomagania innym ludziom (15,42%).

Wydaje się, iż młodzież widzi ogromną rozwojową szansę, którą może realizować w małych grupach religijnych. Głównie chodziłoby o zaspokajanie potrzeb religijnych i osobowościowych.

III. Podsumowanie i wnioski

Małe grupy to szczególnie przedmiot zainteresowania psychologii społecznej. Jednakże problem małych grup podejmowany jest przez teologów w aspekcie religijnym. Grupa istnieje wtedy, jeśli jest stanowiona przynajmniej przez dwie osoby, będące ze sobą w bezpośredniej interakcji. Grupy posiadają wspólne normy, mają wspólne cele, tworzą rozwiniętą strukturę i mają poczucie odrębności swojej grupy w stosunku do innych grup. Grupy są zjawiskiem powszechnym. Wywierają one bardzo silny wpływ na swoich członków. Ten wpływ może być bądź pozytywny, bądź negatywny. Zrozumienie procesów grupowych osiągnięte w wyniku badań nad małymi grupami, może pozwolić danej grupie na

zwiększenie jej pozytywnych wpływów na osobę i na zmniejszenie wpływów negatywnych.

Szczególne znaczenie w życiu Kościoła odgrywają małe grupy religijne. Chronią one bowiem człowieka przed osamotnieniem i bezsilnością, dodają mu odwagi. Stanowią formę sprzeciwu wobec anonimowości, makroorganizacji wieku techniki, autorytaryzmowi i nadmiernej instytucjonalizacji życia kościelnego. W Kościele można mówić o takich grupach jak: wspólnota i zrzeszenie. Wspólnota to mała grupa oparta na interakcjach bezpośrednich, osobistych, na wysokim poziomie zaangażowania emocjonalno-uczuciowego członków w sprawy grupy i na wysokim stopniu identyfikacji członków z grupą.

Zrzeszenie odnosi się do grupy zorganizowanej dla realizacji określonego celu, opartej na interakcjach pośrednich, rzeczowych i domagających się jedynie częściowej identyfikacji członków z grupą. Warto nadmienić, iż te dwie formy grup społecznych wzajemnie się warunkują i przenikają. W kontekście analizy małych grup religijnych pojawia się problem sekt. Sekta religijna jest grupą wyznaniową wyodrębnioną z danej, rozwiniętej i zinstytucjonalizowanej religii, z określonego Kościoła czy denominacji, albo też ortodoksyjnego buddyzmu, hinduizmu czy islamu. Należy podkreślić różnorodność sekt. Można więc mówić o sektach o charakterze religijnym, politycznym, edukacyjnym czy też terapeutycznym, albo o sektach prowadzących działalność handlową.

W artykule przedstawione są badania maturzystów, na próbie 1314 osób w związku z tematem: *Znaczenie małych grup religijnych w życiu wspólnot parafialnych*. Metodą użytą w badaniach była ankieta zawierająca pięć pytań. Na podstawie tych badań można postawić następujące wnioski:

- Młodzi ludzie interesują się istnieniem i funkcjonowaniem małych grup religijnych. Wielu z nich wyraża przekonanie, że te grupy mają ściśle określony cel. Stąd też sami chcą się włączyć do realizacji tego celu. Grupa religijna mająca jasny cel wywiera więc większy wpływ na osobowość swoich członków. W grupach religijnych podstawowy cel wyznacza wspólną orientację na zadanie. Poszczególnym członkom takiej grupy zależy więc na osiągnięciu celu grupowego i nie jest dla nich ważne, kto przyczyni się do tego najbardziej.

- Można powiedzieć, że najbardziej popularnymi grupami religijnymi w diecezji siedleckiej są: KSM, Ruch Światło-Życie, schola parafialne oraz Kółka Różańcowe. Zaangażowanie się w działalność grup religijnych w dużej mierze zależy od wychowania w rodzinie, a także od pracy duszpasterzy i katechetów.

- Badani maturzyści w małych grupach religijnych upatrują szansy na zwiększenie dynamiki życia parafialnego, a także ogólnokościelnego. Pozwalają ludziom poznać naukę Kościoła i żyć zasadami ewangelicznymi.
- Silną konkurencję dla działalności małych grup religijnych mogą stanowić sekty. Młodzież dostrzega zagrożenia z ich strony i uważa, że zjawisko sekt jest bardzo niebezpieczne dla współczesnego człowieka. Badani uważają, iż sekty manipulują i zniewalają człowieka.
- Ankietowana młodzież w przynależności do małych grup religijnych widzi większą możliwość pogłębiania swojej wiary, wsparcia i akceptacji, bliższego poznania Kościoła i pomagania innym ludziom. Chodzi zatem przede wszystkim o zaspokojenie potrzeb religijnych, ale także szeroko rozumianych potrzeb natury osobowościowej.

Na zakończenie warto wymienić istotną cechę małej grupy, jaką jest spójność. Jest ona bowiem pochodną atrakcyjności grupy dla ich członków. Jeżeli więc mała grupa religijna jest atrakcyjna dla swoich członków, jest tym samym spójna. Atrakcyjność grupy zależy od tego, czy ma ona takie cechy (właściwości), które pozwalają na zaspokojenie potrzeb jej członków. Grupa religijna może być atrakcyjna ze względu na swoich członków, na swój cel lub na inną aktywność. Spójność małych grup religijnych może zależeć od osobowości ich liderów, a sama spójność wpływa na uaktywnianie się zdolności liderów i członków grup, co wysoko koreluje z ich produktywnością.